

Hornická stávka roku 1890

Kolem roku 1845 Objevili sedláci z Doubravy (severně Od Nýřan) při dobývání pařezů uhlí. Nejprve kopali uhlí pro svoji potřebu, později i pro sousedy, ale to už museli používat rumpálů od studní nebo šikmého výtahu. Poněvadž uhelné vrstvy upadaly do hloubky (směrem k Nýřanům a k Blatnici), neměli už sedláci finanční prostředky na hlubší dolování.

Toho využily bohaté německé rodiny a kupovaly si důlní míry (parcely), mj. Ziegler, Pankrác, Humboldt, Lindheim a jiní. Doly často pojmenovaly po členech své rodiny: Marta, Lazarka, Václavka, Krimich apod.

Kolem roku 1865 vypuštěn u Blatnice velký rybník Jánov (230 ha se třemi většími ostrovy), protože pod ním se objevilo velké ložisko uhlí a pod takovým tlakem vody se těžit nemohlo.

Vybudovaná Železnice Plzeň—Domažlice dala možnost rozvinutí hornické činnosti. Od této doby se do okolních obcí stěhovalo mnoho lidí za prací. Rozvinul se stavební ruch a po-

Rakouští četníci

čet obyvatel rychle stoupal. Horníci bydleli ve společně „Havírně“ nebo v podnájmu. Činže byly vysoké, až tři zlaté měsíčně, což byl výdělek za tři směny. Některým podnikavcům podnájemníci časem zaplatili celý dům.

V dobách po roce 1880 pracovali horníci pod zemí 16 hodin denně, později 12 hodin. K jídlu si brali pouze pár krajců chleba kukuřičného (a to se na něj musela vystát fronta) a v bandičce černou kávu vařenou z praženého žita.

Na neděli chodili havíři domů k rodinám pěšky třeba do Kralovic, Radnic, Mirošova, což trvalo až šest hodin. Mzdové i národnostní poměry panovaly neradostné, protože úřednictvo bylo vesměs německé. Stávky se vyhlašovaly poměrně často, ale horníci nebyli nijak organizováni, takže stávky prohrávali.

později horníci nedostávali celou mzdu v penězích, část dostávali v poukázkách na potraviny, které si mohli koupit pouze

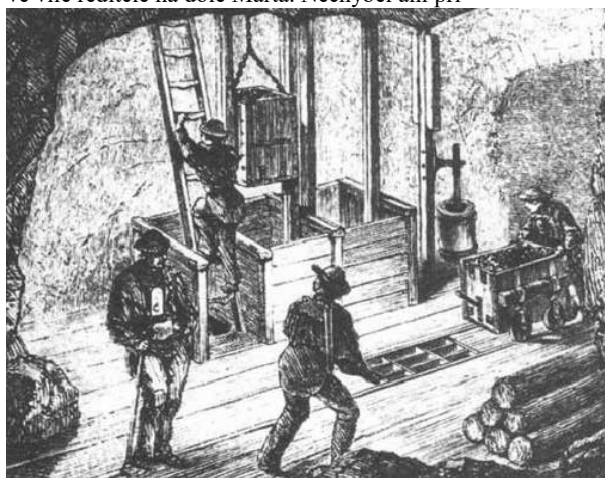
v závodní prodejně. A to za vyšší cenu než v krámku ve vsi. Takováto opatření také vedla ke stávkám.

Horníci měli všeho nedostatek, hlavně potravin. Jednoho dne, jako vždy 15. v měsíci, šli do Ústřední kanceláře na dole Marta pro potravinové poukázky. Nedostali nic. Prý až za týden. Radili se tedy mezi sebou všechny doly v okolí.

19. května 1890 havíři vyhlásili stávku. Tímto dnem se hornictvo rázně a bojovně postavilo za zlepšení svých zbitých finančních poměrů. Sotva se rozbřesklo, vládl nebývalý ruch. Zastavila se práce na všech nýřanských dolech a v hloučcích se rokovalo.

Sotva se roznesla zpráva o zahájení stávky, zapracoval úřednický aparát na plné obrátky. Zejména nýřanský purkmistr MUDr. Korn, smutně proslulý sluha kapitálu, začal jednat. Okolo páté hodiny odpolední přijely na nýřanské nádraží dva prapory pěšího 73. pluku. Celé Nýřany se nalézaly ve stavu obležení, městem procházely vojenské a četnické patroly. Také okresní hejtman ze Stříbra přijel na pomoc majitelům dolů. Vydal úřední oznámení o uzavírání všech veřejných místností i hostinců o deváté hodině večerní, a to pod pohrůzkou ztráty koncese. Večer nastalo venku zlověstné ticho.

Jen horničtí důvěrníci se scházeli na různých místech v obecním na poradě, při které se dohodli na pokračování ve stávce. Příznačné je, že se scházeli i majitelé dolů a úřednická smetánka ve vile ředitele na dole Marta. Nechyběl ani pří-

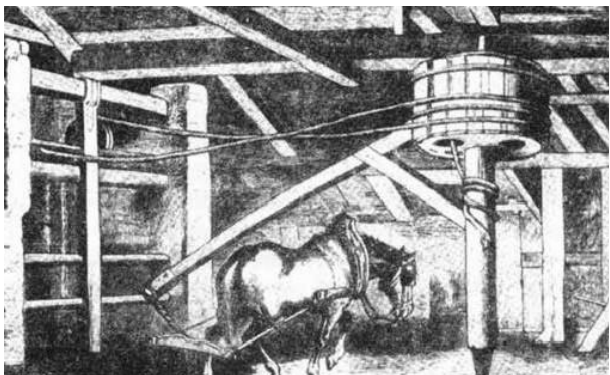

Fedrák s huntem u výtahu

tel a osobní lékař rodiny MUDr. Korn. Jaká to cyničnost. Na jedné straně strádající a hladovějící horníci a na straně druhé veselice u pana ředitele se spoustou jídla a dobrého pití.

Po klidné noci se ráno 20. května scházeli horníci před výdejnou potravinových poukázek na dole Marta. Jenže ani tentokrát se jich nedočkali, třebaže se měly vydávat již před pěti dny. Horníci se domáhali svých práv, panstvo jim je vydat nechtělo, docházelo k pokřikování, hádkám, nadávkám a nepokojům. Vojáci i četníci obklíčili horníky a vyzývali je ke klidu.

Nervozita se stupňovala. Hrozby se vyostřovaly, až padl povel: „K líci zbraň!“ Nepokoje se už zastavit nedaly. „Pál!“

Důlní Žentour s jedním koněm do hloubky 90 m

Rány ze zbraní přehlušily křik rozhněvaných horníků i sténání raněných. Horníci prchali před střelbou. Teprve po chvíli se vidělo, co se stalo. Mlčících dvanáct mrtvých horníků a jeden jedenáctiletý kluk klidně leželi, těžce ranění bědovali a volali o pomoc.

Bilance pro Tlučnou byla tragická: dva mrtví (Puchmeltr a Kraft) a dva těžce ranění, kteří přišli o nohu. Lehce ranění se ani neodvážili jít k lékaři, aby nebyli vyšetřováni, šikanováni a propuštěni z práce.

Vedoucí představitele stávký Četníci převezli do žaláře (vězení).

Zaměstnavatelé prováděli na svých úsecích čistky, na koho padl jen stín podezření z organizování stávký, toho okamžitě propustili.

Desítky rodin byly donuceny vystěhovat se do Německa, Francie či do USA.

Po této prohrané stávce a následkem sociálního hnutí v Německu a Anglii donuceno i Rakousko-Uhersko dělnictvu Částečně ulevit.

Lezný (stoupací) stroj